

## Motion till riksdagen 2016/17:2777

**av Teres Lindberg m.fl. (S)**

# En politik för ökad jämlikhet

---

## Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en jämlikhetskommission och tillkännager detta för regeringen.

## Motivering

Efter nästan fyra decennier av ökande klyftor har ojämlikheten på den sista tiden hamnat på dagordningen. Det är hög tid att regeringen tar initiativet i jämlikhetsfrågan genom ett helhetsgrepp för en ny, offensiv jämlikhets- och fördelningspolitik. Thomas Pikettys redan klassiska ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet” har skapat debatt i Sverige, en fortsättning på den debatt som initierades i början av decenniet med avstamp i Richard Wilkinson och Kate Picketts ”Jämlikhetsanden”. Piketty påtalar att kapital inte, som högern menar, ”sipprar ned” utan i stället bidrar till att göra de rika ännu rikare. Wilkinson och Pickett visar att jämlika samhällen presterar bättre på i stort sett alla områden.

2015 års Jämlikhetspristagare Per Molander visar i ”Ojämlikhetens anatomi” på ett elegant sätt, utan ideologiska övertoner, de mekanismer som skapar dagens skenande ojämlikhet. Det handlar inte om att den som har mycket är dugligare än den som har lite, utan om hur initialt små skillnader över tid lagbundet växer till stora klyftor, med kraft att spränga samhällen i bitar. Ojämlikheten hotar i dag demokratin. Internationella valutafonden (IMF) pekar på att arbetar- och medelklassen är de viktigaste motorerna för konsumtion och tillväxt – tvärtemot den liberala idé om att välstånd sipprar ned som dominerat ekonomisk teori de senaste trettio åren. IMF-chefen Christine Lagarde menar att ”ojämlikhet håller tillbaka tillväxten, eftersom det avskräcker från investeringar i färdigheter och humankapital, vilket leder till lägre produktivitet i stora delar av ekonomin”.

Forskningen visar att själva graden av jämlikhet i ett samhälle där de grundläggande behoven är täckta verkar vara en allt viktigare faktor för ett bra samhälle. Sällan har arbetarrörelsen haft ett så gott underlag för att hävda att någonting måste göras för att bryta utvecklingen mot ökad ojämlikhet.

Den borgerliga regeringen 2006–2014 bidrog målmedvetet till ökande sociala klyftor genom att sänka skatterna mest för dem på toppen och försämra trygghetssystemen för arbetarklass och medelklass. Resultatet av åtta år med borgerligt styre blev att de rikaste tio procenten fick 25 gånger mer i skattesänkningar och subventioner än de fattigaste tio procenten, enligt det fackliga idéinstitutets Katalys rapport ”Mest åt de rika” (2014). Men vi måste samtidigt erkänna att denna negativa utveckling inte började med den borgerliga regeringen. Resan bort från ett Sverige där de ekonomiska och sociala klyftorna minskade inleddes omkring 1980 och har pågått oavsett regering, om än med olika hastighet och iver.

Den ökade ojämlikheten visar sig på flera sätt:

1. Den totala ojämlikheten i det svenska samhället ökar snabbt mätt med ginikoefficienten, ett mått på jämlikheten i ett samhälle. Ginikoefficienten rör sig mellan 0 och 1, där 0 motsvarar total jämlikhet och 1 total ojämlikhet. Under lång tid låg ginikoefficienten för Sverige på runt 0,2. I dag ligger den närmare 0,3. Massarbetslösheten, urgröpningen av de sociala trygghetssystemen, i kombination med stora skattesänkningar till topprocenten i samhället, har skapat en hävstång för ojämlikhet.

2. Hastigheten i den accelererande ojämlikheten saknar dessutom motstycke. OECD rapporterade 2014 att Sverige är det OECD-land där ojämlikheten ökat snabbast sedan 1990-talet. Från vår toposition som det mest jämlika landet har vi nu halkat efter våra nordiska grannländer och länder som Österrike, Tjeckien, och Slovenien. Många av de problem vi ser i dag, såsom sjunkande skolresultat, är delvis resultatet av denna ökande ojämlikhet.

3. Utvecklingen är densamma i relationen mellan arbete och kapital. Löntagarna får allt mindre och kapitalägare allt mer av vinsten. På 1960- och 1970-talet utgjorde bruttovinsten i Sverige ungefär en fjärdedel av de samlade inkomsterna, medan den del som gick till löntagarna var omkring tre fjärdedelar. Sedan mitten av 1990-talet går i stället en tredjedel av inkomsterna till kapitalägarna – löntagarna får hålla till godo med två tredjedelar. Löntagarna ”avstår” därmed varje år mellan 200 och 400 miljarder till kapitalägarna, jämfört med det tidiga 1980-talet. Trots den ökade vinstandelen ökar inte investeringskvoten. Den minskar! Vinsterna gör med andra ord allt mindre nytta. Ovanpå allt detta har skattebasen dessutom flyttats från kapitalägare till löntagare, genom att skatterna på kapital sänkts kraftigt. En allt större andel av välfärden betalas av löntagarnas arbetsinkomster och konsumtion. Kapitalägarna bidrar allt mindre.

4. Fattigdomen – att leva på en inkomst under 60 procent av medianinkomsten – har återuppstått i Sverige. SCB sammanfattar läget: ”Inget annat EU-land kan visa upp en lika stor andel hushåll med en god materiell och ekonomisk standard som Sverige. Men samtidigt ökar andelen av befolkningen som befinner sig i risk för fattigdom i Sverige mellan åren 2008 och 2013.”

Totalt sett har fattiga hushåll ökat från cirka 5 procent 1990 till cirka 12 procent 2012. Bland sjuka och arbetslösa tvingas i dag var tredje leva i fattigdom. 2003 klassades drygt 9 procent i denna grupp som fattiga. Vidare har barnfattigdomen ökat lavinartat. 230 000 barn i Sverige – 12 procent – lever under svåra ekonomiska omständigheter. Det är ett enormt moraliskt, politiskt och socialt misslyckande att barn växer upp med sämre livschanser för att deras föräldrar är fattiga. Det är ett kraftigt underkännande av de senaste decenniernas politik. Argumenten från höger mot jämlikhet har ofta handlat om tillväxt. Är tillväxten bara stor nog gynnas alla i samhället, brukar det heta. Denna ideologiska utgångspunkt kallas ”trickle down”-teorin

eller nedsippingsteoremet och går ut på att även om det mesta av välståndet går till de rikaste hushållen kommer detta att sippra nedåt till alla. Men denna teori har nu avvisats av både IMF och tankesmedjan OECD, två aktörer som allt som oftast står till höger. OECD visar i sin rapport "How is life" (2014) att jämlik fördelning är viktigare för ett samhälles välmående än ekonomisk tillväxt. En jämnare spridning av inkomster gynnar den ekonomiska utvecklingen i högre grad, eftersom såväl löner som inkomster av kapital har en avtagande marginalnytta. Enligt OECD har Sverige till och med missat 7 procents tillväxt på grund av den växande ojämlikheten. Ojämlikheten gör oss alltså kollektivt fattigare.

De kommande decenniernas politik måste präglas av fördelningspolitik förenat med en politik för full sysselsättning och socialpolitik. Därför bör regeringen överväga att tillsätta en jämlikhetskommission med uppdrag att visa hur Sverige kan vända utvecklingen. En sådan kommission bör arbeta fram ett mått på den ekonomiska jämlikheten och ge förslag på ett jämlikhetsmål som ska införas i statsbudgeten vid sidan om dagens ekonomiska ramverk.

*Teres Lindberg (S)*

*Leif Nysmed (S)*

*Lars Mejern Larsson (S)*

*Magnus Manhammar (S)*

*Eva-Lena Jansson (S)*